

MARTÍ PÉREZ, JOSEP I ENGUIX GRAU, BEGONYA (eds.) (2022).
***Pensar la antropologia en clave posthumanista.* Madrid: CSIC**

Ismael Montserrat Triay
 Institut Català d'Antropologia
 imontserratt@uoc.edu
<https://orcid.org/0000-0003-4509-834X>

El volum *Pensar la antropologia en clave posthumanista* està compost per onze textos de diferents autors i autores amb l'edició a càrrec de Josep Martí i Begonya Enguix. Des d'un primer moment l'exposició temàtica és clara: presentar el posthumanisme com a proposta epistemològica i conceptual. Proposta que entén les persones no com a entitats úniques, aïllades, estàtiques, autocontingudes i immutables, sinó tot al contrari. Les persones, doncs, són vistes com el producte de processos continus i relacionals. Se'ns proposa, i mostra, en aquest recull de textos, que objectes, animals o entorns culturals determinats s'entrellacen amb allò que realitzen els humans i la seva quotidianitat, de manera que es formen xarxes i trajectòries que no fan sinó manifestar que el que és humà és també el producte d'allò que hi ha més enllà dels contactes entre humans. Aquesta proposta metodològica es nodreix d'una perspectiva aperturista i ofereix eines i perspectives que s'encarreguen de tallar els fermalls constitutius inherents a la racionalitat cartesiana, que determinen els horitzons i la profunditat de les nostres possibilitats, activitats, representacions i subjectivitats.

Postantropocentrisme, *intra-accions*, atmosferes afectives, no-dualisme, relacionalitat, assemblatge, esdevenir, agència, descentrament, matèria-discurs, actant, hibridesa, liminalitat... són, entre d'altres, alguns dels conceptes que se'ns aniran fent familiars en la mesura en què anem avançant en la lectura dels textos d'aquest volum. Una perspectiva novadora, que no és tan sols antropològica, sinó també filosòfica, que beu del concepte monista desenvolupat per Spinoza. No parlem d'un nou concepte de coneixement, sinó d'una nova manera d'accedir i conceptualitzar el coneixement, d'entendre la realitat humana; un nou marc de referència

ni antropocèntric ni essencialista, que supera el model occidental hegemònic de pensament i que entén les persones en un constant esdevenir i els objectes com a elements coconstitutius de la societat.

En els dos primers capítols del volum, el de Josep Martí i el de Begonya Enguix, s'estableixen els paràmetres teòrics entre els quals, de major a menor mesura, a manera de mosaic s'enquadraran els estudis antropològics següents. Tots ells de temàtica diversa i que fan palesa la validesa de la mirada analítica posthumanista amb la relacionalitat i la no-excepcionalitat humana estàtica com a denominador comú. Si, per una banda, Josep Martí sintetitza conceptualment els eixos bàsics entorn dels quals pivota el posthumanisme —postantropocentrisme, no-dualisme i relacionalitat—, Begonya Enguix parla de desplaçaments, és a dir, de ruptures i canvis de mirada respecte a com tradicionalment s'han fet les antropologies del sistema cos-gènere-sexualitat-afectes. Desplaçaments que impliquen centrar-se en les accions i en els assemblatges entre aspectes biològics i culturals, més enllà de les essències i els binarismes hegemònics i naturalitzats. Igualment, importa tenir en compte la continuïtat entre la matèria i el discurs, i els afectes que els travessen, sent els cossos tractats com a agents actius en la vida social, desbordats, que superen la seva materialitat i generen configuracions novadores pel que fa al règim sexual.

En els dos capítols següents, Juan A. Rodríguez-del Pino —a partir de tres relats autobiogràfics— i Paco Abril i Alejandro Sánchez-Sicilia —des d'una presó d'homes— parlen de masculinitats i mostren com la identitat de gènere, enfora de categories estàtiques, monolítiques i reduccionistes, és un procés en constant desenvolupament. El posthumanisme permet apropar-nos a aquells espais que estan en pugna amb la idea universal d'home. Importen els assemblatges de matèria, discurs i afectes, les relacions i les interaccions amb l'entorn, per així mostrar-nos com objectes, cossos i espais treballen conjuntament i, conseqüentment, el gènere i les seves significacions i representacions es desplacen de l'eix normatiu de la normativitat.

Seguidament, Teresa Samper-Gras proposa, a partir de la interacció entre les dones i les xarxes socials, el testimoni i els relats d'una materialitat silenciada, una filosofia del no-ser, i remarca que la materialitat és

una relació de poder imposada de manera jeràrquica, alhora responsable d'ocultar, entre d'altres, aspectes íntims i intersubjectius de la vida de les dones, els treballs a la llar o en les cures i les vivències de maltractaments o abusos. Com ella diu, una observació del no-succés que emergeix de la relació entre els cossos subalterns de les dones i l'ordre establert.

En el sisè capítol, Agnès Vayreda se serveix d'eines com l'assemblatge, l'emergència i la *intra-acció* per plasmar aquelles agències humanes i no-humanes amb què estem en constant relació i que donen lloc a nous assemblatges entre els diferents components de la realitat. Tot açò en el camp de la ciència en el context neoliberal actual i amb la proposta d'una aproximació alternativa per a l'anàlisi empírica en la construcció de la subjectivitat científica.

La línia divisòria entre persones i objectes és tractada per Francesc Núñez en el seu text teòric focalitzat en la relació entre persones i robots socials. Aquests robots, mancats d'un cos que els permeti experimentar, posseeixen, però, la capacitat d'afectar l'estimulació i l'experiència sensorial humana, emocional i/o sexual, encara que l'autor posi en entredit la genuïtat de les relacions o la realitat de les experiències. Sense oblidar, això sí, que els robots, els seus cossos i la seva materialitat porten implícit un discurs, una dimensió biogràfica, que no biològica, que sí que és compartible amb les persones.

Mara Martínez, per la seva banda, també parla de límits, afectes i genuïtats. L'antiespecisme, el posthumanisme i el postantropocentrisme constitueixen les coordenades del llenç on es dona forma a unes directrius que guien un clar posicionament que trenca la jerarquia entre espècies i descentralitza l'arrelada posició privilegiada dels humans com a centre de l'univers. Així, no sols estableix paral·lelismes de comportament entre els animals no-humans i els humans, sinó que a partir de l'intercanvi emocional com a comunicació intraespècie, dona llum a les vinculacions entre animals no-humans i humans i conforma noves formes de parentiu basades en l'afinitat i no la genealogia.

Jaume Vallverdú cerca la convergència entre el budisme tibetà tàntric i el transhumanisme, entre la tecnologia espiritual i la científica. Es tracta d'àmbits aparentment irreconciliables, però que amb el pragmatisme

com a metodologia, comparteixen un eix: acabar amb el sofriment per mitjà de la transformació ontològica de l'ésser humà. Un imparable esdevenir de les persones que mitjançant la pràctica, la consciència i la raó aspiren a transcendir la matèria i el cos humà, millorar la condició humana, un *work-in-progress* encaminat al *bodhisattva* del budisme i al cibernic del transhumanisme.

Seguint en l'àmbit espiritual, l'església de la cienciologia és observada aquí per Víctor Hugo Adami des d'una perspectiva posthumanista, entesa com una experiència religiosa posthumanista. Això és així perquè el conjunt de practicants són desplaçats de l'eix de la centralitat del seu domini sociocultural, en el camí cap a la *llibertat total* mitjançant l'alliberament dels lligams mentals. Tot gira aquí entorn de les informacions codificades i catalogades, i confereix la primordialitat a aquestes dades, convertides en algorismes que parametritzen tant l'autoconeixement com la vida social o l'experiència religiosa.

El llibre tanca amb el capítol d'Elisa Herrera que, en un marc teòric clarament posthumanista, analitza la relació entre l'acció i l'espai, entre el cos i l'entorn mitjançant l'estudi empíric de la pràctica del *running* a la ciutat de Barcelona. Herrera entén per unitat ontològica no aquelles entitats aïllades, fixes i estanques, sinó els fenòmens constituïts per agències entrelaçades que interaccionen i es conformen mútuament, producte sempre de les dinàmiques de relació generades des de l'exercici físic.

Per tant, les contribucions recollides en aquest *Pensar la antropologia en clave posthumanista*, aproximacions teòriques aplicades a àmbits de la quotidianitat determinats, no tan sols exposen la validesa del paradigma posthumà com a forma per a l'accés al coneixement i entendre la realitat, sinó que suposen també un posicionament ètic, en cap cas excloent, que supera la racionalitat cartesiana i va més enllà de dualismes i oposicions binàries. Podem comprovar aquí com la perspectiva posthumanista romp les observacions, els imaginaris i les formes d'experimentar la realitat característiques de la mirada eurocèntrica dominant i arrogant, fortament arrelada i aparentment inamovible, per obrir un espai de transformació social menys categòric i més relacional i heterogeni.